

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

М.В. КОВАЛЬОВА

СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО

НАВЧАЛЬНО – МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ББК
УДК
С**

Ковальова М.В. Судові системи та порівняльне судове право. Ужгород: Вид-во УжНУ, 2022. 56 с.

Навчально-методичний посібник включає методичні матеріали та робочу програму з дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право», які підготовлені на основі вимог діючих стандартів вищої освіти України, галузь знань 0302 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право», відповідно до «Концепції розвитку кафедри міжнародного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та пріоритетних напрямів освітньої, методичної та наукової діяльності на 2015 – 2025 роки», а також практики викладання курсу, містить систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть студентам засвоєнню умінь і навичок із зазначеної дисципліни.

Рецензенти:

О.І. Котляр, доцент кафедри міжнародного права УжНУ, к. ю. н., доц.

Схвалено на засіданні кафедри міжнародного права УжНУ (протокол №

_____)

Рекомендовано до друку методичною комісією юридичного факультету УжНУ (протокол № _____)

©Ковальова М.В., 2022 рік

ЗМІСТ

Вступ	4
Програма дисципліни	10
Опис навчальної дисципліни	29
Структура навчальної дисципліни	30
Матеріали для підготовки до практичних занять	31
Матеріали для самостійної роботи студентів	37
Теми рефератів	41
Орієнтовні питання для підсумкового контролю	44
Список рекомендованих джерел	47
Методи навчання	53
Основні критерії оцінювання знань студентів	55

ВСТУП

Проведена сьогодні в Україні судова реформа значно підвищила інтерес студентів, науковців та практикуючих юристів до питань судоустрою зарубіжних країн. Інтегроване вивчення проблем правосуддя, комплексне дослідження судових систем, стає все більш актуальним в епоху глобалізації та зростаючої взаємозалежності правових систем світу.

Наслідком зазначених процесів є зростаюча конкуренція різних національних юрисдикцій при здійсненні міжнародного співробітництва у кримінальних, цивільних, сімейних справах, а також при визначення підсудності спорів, що впливають з підприємницької діяльності за участю іноземного капіталу.

Це вимагає від сучасного юриста наявності широких знань, що виходять за межі усталених уявлень про вітчизняну судову систему.

Матеріал запропонованого навчального – методичного посібника містить актуальну науково-практичну інформацію про принципи організації та діяльності, структуру, юрисдикції та повноваження судових органів країн романо-германської, англосаксонської, мусульманської та далекосхідної правових сімей.

Навчальна дисципліна **«Судові системи і порівняльне судове право»** є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців з вищою освітою за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” (галузь знань 0302 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»), яка має на меті ознайомити студентів II курсу з судовими системами України та зарубіжних держав .

Мета та завдання навчальної дисципліни **«Судові системи і порівняльне судове право»**.

Метою вивчення дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» є здобуття студентами основних уявлень про судові системи зарубіжних держав та інститутів процесуального права в різних правопорядках.

Для досягнення зазначеної мети в процесі навчання вирішується ряд *завдань*:

- формування у студентів розуміння понятійно -категоріального апарату;
- набуття знань про судову владу, судові системи держав англосаксонської, континентальної, мусульманської та далекосхідної правових сімей;
- отримання необхідних навичок щодо застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен *знати*:

- судові системи розвинутих держав світу;
- доказове право держав основних систем права;
- визначати особливості судової системи розвинутих держав;
- диференціювати суди загальної та спеціальної юрисдикції;
- виявляти статус конституційного суду в системі державних органів;
- основні характеристики судових систем держав загального права, континентального права, а також основні тенденції розвитку судової влади в азіатському регіоні та мусульманських державах;
- провідні наукові доктрини про суддівство та суддів, поширені в названих регіонах;
- ключові елементи статусу суддів (відбір кандидатів у судді, кар'єрне просування всередині судової системи, форми притягнення судді до відповідальності, а також етичні стандарти суддівської професії);
- основні напрямки взаємодії судової влади та громадянського суспільства;
- механізм здійснення правосуддя в зарубіжних країнах, зокрема на постконфліктних територіях;
- взаємозв'язок національної юстиції з органами міжнародного правосуддя;

вміти:

- аналізувати різні елементи судових систем зарубіжних держав;
- прогнозувати можливі напрями реформування судової діяльності в зарубіжних державах;

володіти:

- понятійним апаратом, що використовується при вивченні судових систем зарубіжних держав;
- методами науково-дослідницької роботи, а також методами впровадження

отриманих результатів досліджень в практичну діяльність державних установ, комерційних організацій, міжнародних інститутів;

- методиками застосування отриманих правових знань в ході правотворчої та правозастосовчої діяльності;
- методиками експертної оцінки нормативних правових актів національного та міжнародного характеру.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» формуються навички та уміння, предметно-фахові компетенції (соціально-особистісні, інструментальні, загальнопрофесійні, спеціалізовано професійні, загальнонаукові):

- збір, обробка, упорядкування, узагальнення й аналіз інформації щодо судових систем зарубіжних країн, джерел права України та інших держав;
- здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- знання не менше двох офіційних мов ООН;
- юридичні характеристики сучасних правових систем та основні прогностичні тенденції його розвитку;
- базові уявлення про різні правові системи — національну, міжнародну, європейську; розуміння причин їхньої множинності, а також механізми взаємодії; знання характеристик міжнародної нормативної системи та місця в ній міжнародного права; розуміння теоретичних підходів до співвідношення національного та міжнародного права та практичних засобів забезпечення їхньої взаємодії;
- фундаментальні знання загальнотеоретичних аспектів правової науки; обізнаність з основними теоретичними течіями, школами, підходами до розуміння права; розуміння місця права серед інших феноменів соціальної реальності та наявних зв'язків між ними; володіння юридичним категоріальним апаратом;
- знання загальносистемних інститутів міжнародного права: міжнародної відповідальності, засобів вирішення міжнародних спорів тощо;
- фундаментальне знання Конституції України, основних інститутів і питань конституційного права, підходів до їхнього розв'язання в

конституційному праві інших держав; обізнаність в історії конституціоналізму в Україні та світі; розуміння зв'язків конституційного права з іншими галузями національного права та міжнародного права;

- фундаментальні знання міжнародних механізмів захисту прав людини; знання й уміння застосовувати положення ключових міжнародно-правових документів із захисту прав людини; широка обізнаність із універсальними та регіональними інституційними механізмами захисту прав людини;

- здатність надавати послуги письмового перекладу з іноземної та на іноземну мову документів юридичного змісту з широким використанням спеціальних юридичних термінів із міжнародного права, права України, права іноземних держав, з мови чи на мову яких здійснюється переклад, термінів, уживаних у міжнародній комерційній практиці, роботі спеціалізованих міжнародних організацій; здатність надавати послуги усного послідовного перекладу, у тому числі під час переговорів, із активним використанням спеціалізованої юридичної та комерційної термінології.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівців з міжнародного права. Нормативна навчальна дисципліна «Судові системи і порівняльне судове право», що викладається у II семестрі є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» галузь знань (29) «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право».

Зв'язок з іншими дисциплінами. Вивчення цієї дисципліни здійснюється на основі вивчених навчальних дисциплін «Міжнародне публічне право» «Порівняльне конституційне право», «Теорія держави і права», «Вступ до спеціальності «Міжнародне право», «Історія міжнародного права» та логічно продовжується вивченням навчальної дисципліни.

Методика викладання навчальної дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право» здійснюється на основі класичної університетської та інноваційної систем організації навчального процесу із застосуванням сучасних педагогічних, інформаційних інтернет-технологій, засобів комунікації (форми, методи, методики технологій навчання) та підготовки індивідуальних/

самостійних завдань студентів (есе, моделювання міжнародно-правових кейс-ситуацій (судових рішень), метод створення проектів, навчання у кооперації з представниками інших спеціальностей, аналіз та вивчення case–study рішень міжнародних судових інституцій, ділових ігор, презентацій, тощо) з метою досягнення відповідного рівня теоретичних знань та практичних навичок.

Студенти удосконалюють уміння та навички опрацювання судових рішень країн світу, нормативних, наукових джерел, включно з матеріалами Комісії міжнародного права ООН, рішеннями Міжнародного Суду ООН, міжнародних судових інституцій.

Загальні рекомендації до підготовки практичних занять.

На основі вивчення вказаних нормативних джерел, основної та рекомендованої літератури, а також інших відкритих он-лайнних довідково-бібліотечних інформаційних джерел бути готовим до аналізу аргументації про визначений до кожної теми понятійно-категоріальний апарат міжнародного права, спробувати індивідуально сформулювати юридичні характеристики правового явища та бути готовим предметно вести діалог.

Інформаційні джерела— реєстри судових рішень зарубіжних країн, навчальні посібники, монографічні та доктринальні дослідження з міжнародного права, наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів, вітчизняні та зарубіжні періодичні фахові видання, включаючи джерела Інтернету, енциклопедичні словники та інші наукові джерела українською та іноземними мовами, міжнародно-правові нормативні документи, джерела Комісії міжнародного права ООН, судові рішення Міжнародного Суду ООН та міжнародних судів ad hoc, установчі документи міжнародних організацій та міжнародних судових установ, практика вирішення міжнародно-правових спорів: Інформаційні ресурси/Веб-ресурси: "Законодавство України"; Міністерство закордонних справ України; Конституційний Суд України; Верховний Суд України; Сайт Міжнародного суду ООН; сайт Організації Об'єднаних націй; сайт Комісії з міжнародного права ООН; сайт бібліотеки ООН.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують студенти за виконання

Робочої програми «Судові системи і порівняльне судове право».

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Умовою допуску до іспиту є обов'язкове виконання Робочої програми навчальної дисципліни «Судові системи і порівняльне судове право, вимог щодо лекцій та семінарських занять, активна участь в їх проведенні, виконання завдань до самостійної роботи, підготовка доповідей та рефератів згідно з Робочою програмою (теми визначаються викладачем).

Знання та розуміння студентів оцінюється на наступних рівнях: опитування у різних формах, тестові завдання, здійснення аналітики, кейс-стаді, тематичні дослідження, підготовки есе, legal opinion.

Когнітивні навички (навички мислення) студентів оцінюються за допомогою: модулів, тестів, практичної та самостійної роботи над юридичними проектами, аналізу нормативних джерел, монографічної та доктринальної літератури вітчизняних і зарубіжних вчених, судових рішень міжнародних судових інстанцій.

Практичні навички студентів оцінюються за допомогою: модулів, тестів, практичної та самостійної роботи з питань підготовки проектів міжнародних договорів/конвенцій, практичної та самостійної роботи над юридичними проектами, рольових ігор, аналізу правових норм з метою обґрунтування legal opinion юридичних позицій з питань імплементації норм міжнародного права в інтересах замовника.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ 1. Судова система: поняття, моделі, міжнародні судові інституції

Судова влада – невід’ємний об’єкт правового регулювання в сучасному світі. Діючі конституції зачіпають чотири основні аспекти організації та діяльності даної гілки влади:

- її існування як однієї з гілок влади, компетенцію;
- організацію судової системи;
- положення судді;
- гарантії прав громадян в їх відносинах з юстицією.

У 1948 р з’явився перший в історії міжнародно-правовий документ, який включає конституційно-правові за своїм характером принципи, які стосуються правосуддя. Йдеться про Загальну декларацію прав людини 1948 р. У її статтях закріплені принципи: рівність усіх перед законом (ст. 7), право на судовий захист (ст. 8), недоторканість особи у відносинах з правоохоронними органами (ст. 9), право на неупереджений і гласний суд (ст. 10), презумпція невинуватості та принцип, згідно з яким закон не має зворотної сили.

Ці принципи були розвинені й доповнені Пактом про громадянські та політичні права 1966 р. (гарантії обвинуваченого в судовому процесі), Основними принципами незалежності судових органів (прийнятими в рамках ООН в 1985 р) та ін. документами.

Останнім часом спостерігається зростання впливу на правосуддя міжнародного права - це вплив судів міжнародних організацій на національні судові системи та судову практику: мова йде про Міжнародний суд ООН, Суд Європейського союзу та Європейський суд з прав людини.

Можна виділити дві групи держав залежно від обсягу регулювання структури судової влади:

1) держави, де навіть вища судова інстанція не отримує свого конституційного регулювання (наприклад, Франція, в Конституції якої йдеться лише про Вищу раду магістратури, яка вирішує питання призначення суддів, прокурорів, залученнях їх до відповідальності та ін. питання).

2) держави, конституції яких регулюють діяльність лише вищої ланки судової системи (Іспанія, США).

Будь-яка судова система має ієрархічну або вертикальну структуру судових органів. Це робиться для того, щоб у сторін судового процесу був шанс оскаржити винесене рішення, для того, щоб існувала інстанція, яка перевіряє рішення нижчестоящого суду.

Кількість судових ланок або проміжних інстанцій в різних державах - різна. Здебільшого, це залежить від розмірів, масштабів та населення держави.

У невеликих державах таких судових інстанцій може бути дві, але, здебільшого, ієрархічна структура судової влади носить триступеневий характер, при цьому, створюється ускладнена структура судів першої інстанції.

Залежно від структури судової влади, способів заняття посади судді, форм роботи, складу та ін., в літературі виділяють різні моделі судових систем:

- англосаксонська (передбачає єдину систему судів на чолі з верховним судом);
- романо-германська, континентальна (відсутня єдина система судів, характерна полісистемність);
- соціалістична (характерна виборність усіх суддів та народних засідателів безпосередньо виборцями, представницькими органами або (народних засідателів) трудовими колективами);
- мусульманська (має персоніфікований характер, тобто мусульманського суду підлягають тільки одновірці або особи, які погодилися на такий суд);
- громадська (суди племінних вождів, старійшин).

Теми лекційних занять до Розділу 1.

Тема 1. Поняття судової системи

Типологія судових систем. Судові системи країн загального права. Судові системи країн континентального права. Особливості розвитку судових систем Європи. Джерела судової діяльності. Конституційні норми. Норми міжнародного права. Суддівські правила. Судові прецеденти. Правові звичаї. Основні наукові доктрини про суддівство і суддів. Відбір кандидатів на посади суддів. Кар'єрне просування судді. Відповідальність судді. Суддівська етика:

міжнародні стандарти та національні реалії. Взаємодія національного та міжнародного правосуддя. Моделі конституційного судочинства.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте основні моделі судових систем.

Тема 2. Міжнародні судові інституції

Міжнародний суд ООН. Міжнародний кримінальний суд. Регламент та справи міжнародного кримінального суду. Міжнародні кримінальні трибунали. Міжнародний трибунал ООН з морського права. Європейський суд з прав людини. Міжнародний комерційний арбітраж. Міжнародний інвестиційний арбітраж. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали ad hoc, утворені Радою Безпеки ООН. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн.

Питання для самоконтролю:

1. Опишіть процедуру розгляду справ в Міжнародному суді ООН.
2. Опишіть процедуру розгляду справ в Європейському суді з прав людини.

Розділ 2. Судові системи країн романо-германської правової сім'ї

Романо-германська модель судової системи притаманна державам континентальної Європи, ряду країн Латинської Америки, африканських країн - колишніх французьких та іспанських колоній (Алжир, Марокко, Єгипет), деяких країн Близького та Середнього Сходу (Сирія, Туреччина).

Вона заснована на принципі полісистемності, тобто відсутності єдиного найвищого судового органу. У цих країнах створена досить розвинена мережа судів загальної юрисдикції та спеціалізованих судів, діяльність яких врегульована конституціями і відповідним федеральним законодавством.

Судочинство в країнах романо-германської системи права як форма реалізації правосуддя являє собою чіткий формалізований порядок здійснення процесуальних прав та обов'язків усіма учасниками процесу.

Наприклад, кримінальне судочинство здійснюється за змішаним типом, поєднуючи такі демократичні принципи судового розгляду справ, як усність, гласність, безпосередність, змагальність з відносним обмеженням прав обвинуваченого. Суд виступає активним суб'єктом процесу. Суддя, головуєчий у судовому засіданні, мають право самостійно вживати заходів щодо збирання доказів.

Романо-германська модель судової системи відрізняється також наявністю конституційного судового контролю, своєрідністю системи вищих федеральних судів, інстанційності (наявністю судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій), здебільшого невиконанням судового прецеденту в якості джерела права, участю громадян у здійсненні правосуддя (суд шеффенів, суд Асизів), створенням органів суддівського співтовариства, що виражають інтереси суддів та органів суддівського самоврядування.

Досить розвинутою є адміністративна юстиція. Адміністративні суди розглядають спори фізичних та юридичних осіб з органами державної влади з метою забезпечення захисту осіб при взаємовідносинах з органами публічної влади.

Романо-германська модель передбачає обов'язкову спеціальну підготовку судді, додаткову до вищої юридичної освіти, а також проходження психологічного відбору, на підставі якого експертна комісія, приймаючи до уваги індивідуальні особливості особистості кандидата на посаду судді, робить висновок про можливість та доцільність його роботи суддею.

У більшості країн судді призначаються на посаду, лише в кількох кантонах Швейцарії вони обираються. Щоб уникнути можливого тиску на суддів вони отримують гарантії недоторканності та незмінності. В деяких країнах суддя виконує свої обов'язки довічно (до встановленого віку). Після вступу на посаду судді складають присягу (клятву).

До особливостей романо – германської моделі також можна віднести те, що судовому процесу передують обов'язкова досудова процедура більшості цивільних та комерційних спорів (медіація, примирення, арбітраж). Судовий процес ініціюється тільки у випадках, якщо спір не може бути вирішений в досудовому порядку.

На формування судових систем в країнах романо-германської правової сім'ї вплинули історично сформовані особливості територіального устрою, політичний устрій, конституційні принципи організації та діяльності судів.

Незважаючи на різноманітність судових систем, обумовлене національними традиціями кожної з країн, особливостями політичної і громадської життя, представляють особливий інтерес по-своєму унікальні судові системи Німеччини, Австрії, Швейцарії та Франції. У них, з урахуванням складнощів, пов'язаних з федеративним устроєм і прагненням земель (кантонів) зберегти незалежність в питаннях судоустрою, створена чітка багаторівнева система правосуддя, яка максимально наближена до представників найрізноманітніших верств населення та сприяє здійсненню конституційного права громадян на судовий захист.

2.1. Коротка характеристика деяких судових систем країн романо-германської правової сім'ї

2.1.1. Судова система Федеративної Республіки Німеччина

Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) є союзною державою, що об'єднує 16 федеральних земель. З них міста Берлін, Бремен і Гамбург є самостійними землями-державами.

Судочинство здійснюється федеральними судами та судами 16 федеральних земель (Länder). Основне навантаження у сфері здійснення правосуддя лежить на федеральних землях.

Німецька судова система поділяється на п'ять незалежних юрисдикцій:

- Суди загальної юрисдикції;
- Суди трудової юрисдикції;
- Суди адміністративної юрисдикції;
- Суди фінансової юрисдикції;
- Суди соціальної юрисдикції.

Окрім даних спеціалізованих юрисдикцій, існує конституційна юрисдикція, яка складається з Федерального конституційного суду та конституційних судів земель.

Суди земель, як правило, управляються федеральними міністерствами юстиції. На федеральному рівні Федеральний міністр юстиції відповідає за Федеральний суд правосуддя, Федеральний адміністративний суд і Федеральний фінансовий суд. Федеральне міністерство праці та соціальних питань відповідає за Федеральний трудовий суд та Федеральний соціальний суд.

Види судів – короткий опис:

У Німеччині судова структура поділена на суди загальної юрисдикції та спеціалізовані суди. Загальна юрисдикція складається з цивільної та кримінальної юрисдикції. Спеціалізованими судами є адміністративні суди, фінансові суди, трудові суди та соціальні суди. Крім того, існує конституційна юрисдикція, яка складається з Федерального конституційного суду та конституційних судів земель.

2.1.2. Судова система Австрійської Республіки

Австрійська Федеративна Республіка є союзною державою, яка об'єднує дев'ять самостійних земель. Судова система Австрії знаходиться у федеральному віданні.

Всі суди Австрії можна поділити на державні суди та третейські суди. Третейські суди не входять до системи державних судів і традиційно іменуються австрійськими правознавцями як суди приватного права. Система державних судів характеризується розподілом на дві групи: суди загальної юрисдикції та суди публічного права. Судами публічного права в Австрії є Конституційний суд і система адміністративних судів.

Відповідно до Конституції Австрії, суди загальної юрисдикції належать до федерального рівня влади. Судова система на всіх рівнях відокремлена від виконавчої. Існують також сфери правосуддя, що здійснюються незалежними трибуналами (*weisungsfreie richterliche Senate*), які підпорядковані спеціальним правилам.

Судова система Австрії включає, окрім Федерального міністерства юстиції, суди загальної юрисдикції та прокуратури.

Суди загальної юрисдикції (*ordentliche Gerichte*) є державними установами, які розглядають цивільно-правові та кримінальні спори.

Прокуратури (*Staatsanwaltschaften*) є спеціальними органами, відокремленими від судів. Їх головне завдання – представляти інтереси суспільства при здійсненні кримінального правосуддя. Вони здійснюють керівництво досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні, висувають обвинувачення та здійснюють кримінальне переслідування. Вони розглядаються як частина звичайної судової системи.

Окрім судів загальної юрисдикції, в Австрії також є Конституційний суд (*Verfassungsgerichtshof*), Вищий адміністративний суд (*Verwaltungsgerichtshof*), а з 1 січня 2014 року – адміністративні суди (*Verwaltungsgerichte*). На федеральному рівні існують Федеральний адміністративний суд (*Bundesverwaltungsgericht*) і Федеральний податковий суд (*Bundesfinanzgericht*), обидва з яких знаходяться у Відні, хоча вони також засідають в інших містах. У кожній провінції є регіональний адміністративний суд

(Landesverwaltungsgericht). Адміністративні суди знаходяться поза сферою відповідальності Міністерства юстиції.

Суди загальної юрисдикції поділяються на:

- Окружні суди (Bezirksgerichte);
- Регіональні суди (Landesgerichte), також відомі як «суди першої інстанції» (Gerichtshöfe erster Instanz);
- Вищі регіональні суди (Oberlandsgerichte), також відомі як «суди другої інстанції» (Gerichtshöfe zweiter Instanz);
- Верховний суд (Oberster Gerichtshof).

2.1.3. Судова система Французької Республіки

Своєрідність французького судоустрою полягає у відсутності Конституційного суду. Правом перевірки конституційності законів, вирішення спорів про компетенцію та прийняття останнього рішення у справах про захист правового статусу особистості наділена Конституційна рада, що не відноситься до органів судової влади.

Відмінною рисою французької моделі відправлення правосуддя є наявність двох паралельних судових систем.

Перша судова система включає суди загальної юрисдикції, що розглядають цивільні, торгові, соціальні та кримінальні справи.

Друга судова система складається з адміністративних судів, які дозволяють адміністративні правові конфлікти.

Суди загальної юрисдикції підпорядковуються Касаційному суду, адміністративні суди - Державній раді.

Особливе місце в судовій системі Франції займають Суд у справах про політичні злочини, що складається з Високого суду та Суду правосуддя, Трибунал з конфліктів. Високий суд розглядає звинувачення проти Президента держави, Суд правосуддя - злочини та правопорушення, вчинені членами Уряду при виконанні ними своїх функцій.

До Трибуналу з конфліктів вправі звернутися лише Касаційний суд чи Державна рада, коли під час розгляду справи виникає питання щодо компетенції між судами загальної юрисдикції та адміністративними судами.

Структура судів Франції:

Суди загальної юрисдикції:

1. Перша інстанція

Цивільні суди:

- Регіональний суд (tribunal de grande instance)
- Окружний суд (tribunal d'instance)
- Спеціалізовані цивільні суди (трудовий трибунал (conseil de prud'hommes), господарський суд (tribunal de commerce), тощо).

Кримінальні суди:

- Поліцейський суд (tribunal de police), розглядає дрібні правопорушення (contraventions);
- Кримінальний суд (tribunal correctionnel), який розглядає проміжні злочини (délits);
- Суд присяжних (cour d'assises), який розглядає серйозні злочини (злочини).

2. Друга інстанція: апеляційні суди (cours d'appel).

3. Касаційний суд (Cour de cassation).

Адміністративні суди.

1. Перша інстанція

- Адміністративний суд (tribunal administratif);
- Спеціалізовані адміністративні суди: фінансові суди, такі як регіональне аудиторське бюро (chambre régionale des comptes); суди соціального забезпечення (juridictions d'aide sociale); професійні дисциплінарні суди (juridictions disciplinaires).

2. Друга інстанція

- Апеляційні адміністративні суди (cours Administrations d'appel)
- Спеціалізовані апеляційні адміністративні суди (juridictions administratives d'appel spécialisées), такі як Рахункова палата (Cour des comptes) або Центральна комісія соціального забезпечення (Commission centrale d'aide sociale).

Теми лекційних занять до Розділу 2.

Тема 3. Судова система України

Система судів України. Верховний Суд України як найвищий судовий орган. Конституційний Суд України: порядок формування, структура, компетенція. Порядок формування суддівського корпусу та статус суддів. Судова реформа та її значення для розвитку судової системи України. Підвідомчість та підсудність справ в судах України. Прокуратура та адвокатура, їх роль та місце в системі судочинства. Вища рада правосуддя, її роль та місце в судовій системі України.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте судову систему України.
2. Як гарантується незалежність суддів в Україні?

Тема 4. Судова система Французької Республіки

Формування суддівського корпусу у Франції. Структура судової системи Франції. Суди загальної юрисдикції по кримінальним справам. Адміністративна юстиція Франції. Адміністративний трибунал. Спеціалізовані суди. Суд по справах неповнолітніх. Трибунал по справах неповнолітніх. Суд присяжних по справах неповнолітніх. Суди загальної юрисдикції по цивільних справах. Трибунал великої інстанції. Трибунал малої інстанції. Спеціалізовані суди з цивільних справ. Суди апеляційної інстанції. Касаційний суд. Вища рада магістратури. Прокуратура і адвокатура.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте особливості судової системи Франції. У чому її відмінність від судової системи України?
2. В якому порядку формується судовий корпус Франції? Порівняйте даний порядок з порядком призначення суддів на посади в Україні.

Тема 5. Судова система Федеративної Республіки Німеччина

Судова система Німеччини та її особливості. Суди загальної юрисдикції. Дільничні суди. Суди у справах неповнолітніх. Земельний суд. Вищий суд землі. Верховний федеральний суд. Адміністративна юстиція. Адміністративні суди. Вищі адміністративні суди. Федеральний адміністративний суд. Система фінансових судів. Фінансові суди. Федеральний фінансовий суд. Юрисдикція

по трудових справах. Суди з трудових справ. Вищі суди по трудових справах. Федеральний суд з трудових справ. Соціальна юрисдикція. Суди з соціальних питань. Вищий земельний суд з соціальних питань. Федеральний суд з соціальних питань. Федеральний конституційний суд. Структура та повноваження. Федеральний патентний суд. Структура та повноваження. Об'єднаний сенат вищих федеральних судів.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте особливості судової системи Німеччини. Вкажіть відмінності між судовими системами Німеччини та України.
2. Які вимоги пред'являються до кандидатів на посади суддів Німеччини?

Тема 6. Судова система Швейцарської Конфедерації

Федеральні суди. Федеральний суд Швейцарії. Федеральний суд з кримінальних справ. Федеральний суд з адміністративних справ. Федеральний патентний суд. Кантональні суди. Вищі (кантональні суди). Суди першої інстанції. Суд з трудових спорів. Суд у справах неповнолітніх. Кримінальний кантональний суд. Округні суди. Спеціалізовані недержавні суди.

Питання для самоконтролю:

1. Чим обумовлена специфіка судової системи Швейцарської Конфедерації?
2. Як реалізується принцип мови судочинства в Швейцарській Конфедерації?

Тема 7. Судова система Італійської Республіки.

Конституційні основи судової влади Італії. Конституційний суд Італії. Суди загальної юрисдикції (магістратура): а) органи правосуддя (мирові судді, претори, трибунали, апеляційні та касаційні суди, суд присяжних); б) судді (ієрархія посад, вимоги до суддів та їх підготовка, порядок призначення); в) прокуратура. Вища Рада Магістратури Італії. Прокуратура та адвокатура, їх роль та місце в судовій системі. Судова система Ватикану.

Питання для самоконтролю:

1. Чим обумовлена специфіка судової системи Італії?
2. Які вимоги пред'являються до кандидатів на посади суддів Італії?

РОЗДІЛ 3. Судові системи країн англосаксонської правової сім'ї

Система англосаксонського права здебільшого сформована під впливом англійського прецедентного права та є основою судових систем Великобританії та Північної Ірландії, США, Канади, Австралії, Індії, Пакистану, Ізраїлю та багатьох інших сучасних держав.

Судова влада в даних країнах займає центральне місце в правовій системі. Діяльність судів в країнах англосаксонської системи права заснована на визнанні судового прецеденту, що зобов'язує поважати минулий досвід, накопичений судовою практикою.

При розгляді справи суддя повинен з'ясувати, чи не була аналогічна справа розглянута раніше. У разі позитивної відповіді, суддя керується вже аналогічним судовим рішенням. Ступінь обов'язковості прецеденту залежить від місця в судовій ієрархії суду, що розглядає справу, та суду, чиє рішення може стати при цьому прецедентом.

Розгляд справ проводиться в режимі змагальності, який носить публічний характер. Публічність процесу визначається реалізацією принципу презумпції невинуватості та участю в процесі державних обвинувачів.

Генезис та подальший розвиток принципів організації судових систем зазначених держав відбувалися на тлі складних історичних процесів, що включають в себе колонізацію Великобританією віддалених територій, трансформацію їх правових систем, інтеграцію місцевих судових інститутів в систему органів державної влади метрополії.

Завдяки цьому вивчення судової системи Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії на прикладі судових систем Англії і Уельсу допомагає краще зрозуміти закономірності функціонування судових органів США, Австралії, а також інших країн англосаксонської правової сім'ї.

3.1. Коротка характеристика деяких судових систем країн англосаксонської правової сім'ї

3.1.1. Судова система Сполучених Штатів Америки.

Судова система Сполучених Штатів Америки являє собою систему пов'язаних між собою судових та адміністративних органів влади, що

здійснюють правосуддя та управління судовими органами. В США існує федеральна судова система та судові системи кожного з 50 штатів, округу Колумбія, Пуерто-Ріко та територій (є ще племінні суди, які вирішують суперечки у багатьох резерваціях корінних американців) . Очолює судову системи - Верховний суд США.

Основою законодавчої регламентації судової системи є Конституція США.

Так, Конституція США заклала основи єдиної централізованої федеральної судової системи, яка складається з трьох ланок: районних судів, окружних судів та Верховного суду.

Крім цього, в систему федеральних судів входять так звані спеціалізовані суди, які мають окрему компетенцію з правом винесення вироків та рішень (податковий суд, суд у справах військовослужбовців, суд з митних та патентних справ, претензійний суд).

Районні суди розглядають кримінальні та цивільні справи як суди першої інстанції. Апеляційні (окружні) суди здійснюють перевірку рішень районних судів, а також розглядають скарги на рішення низки адміністративних (квазісудових) органів (наприклад, Національного управління трудових відносин).

Верховний суд, що складається з дев'яти суддів, є найвищою судовою інстанцією. Для Верховного суду характерна письмова процедура розгляду справи, що вимагає присутності сторін, свідків та інших обов'язкових для судової процедури дій. Верховний суд широко використовує свої дискреційні функції – право приймати до виробництва на власний розсуд відносини, що містять "федеральне питання". Крім того,

Верховний суд є вищою апеляційною інстанцією, яка переглядає рішення та вирoki нижчестоящих судів.

Як суд першої інстанції цей суд розглядає суперечки між двома та більше штатами, у справах, що порушуються одним штатом проти громадян іншого чи іноземців.

Судова система у кожному штаті визначається на основі власної конституції та місцевих законів. Як правило, судова система штатів складається з трьох чи чотирьох інстанцій:

1. Нижчі суди (мирові суди, поліцейські суди, тощо), які розглядають дрібні кримінальні та цивільні справи;
2. Суди першої інстанції (суди графств, округів, міські суди та ін.) розглядають переважну більшість цивільних та кримінальних справ;
3. Апеляційні суди здійснюють наглядову функцію стосовно нижчих судів, рішення, яких носять остаточний характер;
4. Вищі (верховні) суди, є найвищою судовою інстанцією штату, здійснюють апеляційну юрисдикцію стосовно рішень нижчестоящих судів, а також здійснюють попередній конституційний нагляд. Крім того, судові системи штатів включають спеціальні суди штатів (справи щодо спадкування, опіки, сімейні справи, тощо).

3.1.2. Судова система Англії та Уельсу.

У Великобританії немає єдиної уніфікованої судової системи. Англія та Уельс мають загальну судову систему, тоді як Шотландія та Північна Ірландія кожна має окремі власні системи. Система Північної Ірландії аналогічна англійській, має такі самі судові органи. Судова система Шотландії, хоча ґрунтується на подібних принципах, відрізняється за структурою та порядком ведення справ.

У Великобританії, як відомо, немає кодифікованої конституції, немає єдиного у традиційному розумінні законодавчого акту, що закріплює основи державного устрою Великобританії. Прийнято вважати, що у Великобританії діє неписана конституція - конституція, складена з норм статутного права (акти парламенту та акти делегованого законодавства), норм загального права і норм, що являють собою конституційні звичаї.

Особливістю англійського типу судової системи є її унітарність. Верховний суд Великобританії виконує роль вищої апеляційної інстанції та є судом найвищої інстанції. Юрисдикція Верховного суду Великобританії поширюється на рішення судів Англії та Уельсу щодо всіх розглянутих

ними справ. Верховний суд Великобританії є останньою інстанцією щодо всіх цивільних справах Сполученого Королівства, а у кримінальних справах — лише стосовно рішень судів Англії, Уельсу та Північної Ірландії. В Шотландії ж останньою інстанцією у кримінальних справах є Високий суд правосуддя Шотландії.

Судова система Англії та Уельсу характеризується багаторівневістю та досить складним розподілом підсудності та підвідомчості справ між судами різних інстанцій.

Судова система Англії та Уельсу складається з:

Верховний суд Сполученого Королівства (Supreme Court of the United Kingdom);

Вищі суди Англії та Уельсу (Senior Courts of England and Wales):

Апеляційний суд (Court of Appeal);

Високий суд правосуддя (High Court of Justice);

Суд Корони (Crown Court);

Нижчі суди (Subordinate courts):

Суди графств (County Courts);

Магістратські суди (Magistrates Courts);

Спеціальні суди (Special Courts);

Служба трибуналів (Tribunals Service).

Теми лекційних занять до Розділу 3.

Тема8. Судова система Великої Британії.

Правові засади судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин). Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Верховний Суд Великої Британії: порядок, формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних. Військові суди.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте судову систему Великобританії.
2. Яке місце та організаційна структура Високого суду Великобританії?

Тема 9. Судова система Сполучених Штатів Америки.

Конституційні засади судової системи США. Процедура судового розгляду справ у США. Федеральна система судів: звичайна та спеціальна компетенція. Верховний суд США: організаційний статус, конституційна юрисдикція, остаточна апеляційна юрисдикція. Військові суди. Судові системи штатів: загальна характеристика, особливості взаємовідносин із федеральними судами. Статус суддів. Суд присяжних. Апарат суду. Статус суддів.

Питання для самоконтролю:

1. У чому відмінність федеральних судів від судів штатів?
2. Як влаштована система спеціалізованих та військових судів в США?
3. У якому порядку можна оскаржити рішення судів штатів федеральні суди й Верховний суд США?

Розділ 4. Судові системи країн мусульманського права та права Далекого Сходу

Ісламському праву, як і будь-якій правовій системі, притаманна своя модель взаємозв'язку правових норм, правосвідомості та поведінки. Чітке релігійне забарвлення ісламського права пояснює близькість цих компонентів між собою.

Центральна роль в цій тріаді належить правосвідомості, точніше, ісламському правовому менталітету, яке поєднує в собі релігійні та правові уявлення.

Особливість держав мусульманського права полягає в тому, що вони функціонують на релігійній основі ісламу - релігії, що має державний характер.

Мусульманські суди поширюють свою юрисдикцію лише на одновірців або осіб, які погодилися на такий суд. Народних засідателів, шеффенів, ассизів не існує. Судовий процес здійснюється за канонами шаріату зі специфічними формами відповідальності в сфері кримінального або цивільного права. Процедури оскарження, як правило, не існує, але сторона може звернутися до імама - вищої духовної особи, яким зазвичай є монарх.

Джерелами мусульманського права виступають дві групи взаємозалежних норм: приписи Корану та Сунни; норми, сформульовані мусульманською доктриною на основі «раціональних» джерел права – іджми та киясу.

Коран - священна книга мусульман, що містить висловлювання Аллаха останнього з пророків та посланців Мухаммеду. Будучи релігійним текстом, Коран має юридичне значення, так як його положення виступають джерелом права.

Сунна - опис вчинків, висловлювань або оповідання про життя пророка Мухаммеда. Необхідність усунення численних прогалин в регулюванні найрізноманітніших відносин зумовила появу такого джерела, як іджма.

За формою іджма являє собою збірник рішень ісламських богословів (муджтахідів) щодо вирішення питань, які не врегульовані Кораном та Сунною та містить нові загальнообов'язкові правила поведінки. Обов'язковість іджми не викликає сумнівів, і має статус джерела права. Так, при вирішенні справи,

сучасний суддя шукає правову основу своїм рішенням не в Корані, а в положеннях іджми.

Кияс означає судження за аналогією, тобто застосування до нових схожих випадків правил, передбачених Кораном, Сунною та іджмею. Особливістю такого тлумачення є визнання його самостійним джерелом права. Значення киясу полягає в тому, що воно дозволяє заповнити прогалини мусульманського права та відшукати норму, необхідну для рішення справи по аналогії, не створюючи при цьому нової норми.

Правова система Китайської Народної Республіки може бути віднесена до далекосхідної або філософської правової сім'ї, де основним засобом регулювання суспільних відносин є не стільки правові норми, скільки традиції, засновані на філософських ученнях даосизму та конфуціанства.

Правова система Японії відноситься до правових систем країн далекосхідного права або філософської правової сім'ї. Філософська правова сім'я є унікальним, та своєрідним традиційним правовим феноменом. Її складовими частинами є непритаманні західному юристу поняття, а філософські категорії. Норми права в країнах філософської правової сім'ї займають скромне місце серед засобів соціальної регуляції. Пріоритетне значення надається неправовим засобам регулювання.

Теми лекційних занять до Розділу 4.

Тема 10. Судова система Туреччини.

Конституційні засади судової системи Туреччини. Організаційна структура судоустрою Туреччини. 3. Спеціалізована юрисдикція Туреччини. Суд з юрисдикційних конфліктів Туреччини. Конституційна юстиція в Туреччині. Правовий статус суддів у Туреччині.

Питання для самоконтролю:

1. Чим обумовлена специфіка судової системи Туреччини?
2. Які вимоги пред'являються до кандидатів на посади суддів Туреччини?

Тема 11. Судова система Китайської Народної Республіки

Система загальних судів, структура і повноваження. Верховний народний суд. Народні суди. Спеціальні судові органи. Військові суди. Морські суди. Транспортні суди. Суд лісового господарства. Органи народної прокуратури. Основні функції прокуратури і її місце в судовій системі Китаю.

Питання для самоконтролю:

1. Який орган є найвищим судовим органом у КНР? Назвіть його структуру і повноваження.
2. На основі яких принципів діють китайські суди?
3. Які вимоги пред'являються до кандидатів на суддівські посади в КНР?

Тема 12. Судова система Японії.

Конституційні основи судової влади Японії. Система судів Японії. Верховний суд Японії. Сумарні суди. Суди з сімейних спорів. Окружні суди. Високі суди. Порядок призначення суддів на посаду.

Питання для самоконтролю:

1. Які суди складають судову систему Японії?
2. Яка структура і компетенція Верховного суду?

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань 0302 Міжнародне право	За вибором навчального закладу	
	Спеціальність 293 «міжнародне право»		
Модулів – 1	Спеціальність – 293 «міжнародне право»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2020-й	2021-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – написати доповідь по судовій системі окремого штату США		Семестр	
Загальна кількість годин – 59		9-й	10-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента –	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	2 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		год.	год.
		Індивідуальні завдання: реферати	
		Вид контролю: іспит	

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1												
Тема 1. Поняття судової системи.		1	2					2				
Тема 2. Міжнародні судові інституції.		2	2									
Тема 3. Судова система України		1										
Тема 4. Судова система Французької Республіки.		2	2					1				
Тема 5. Судова система Федеративної Республіки Німеччина.		2	2					1				
Тема 6. Судова система Швейцарської Конфедерації		1	2									
Тема 7. Судова система Італійської Республіки		1	2									
Разом за змістовим модулем 1		10	10									
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2												
Тема 8. Судова система Великої Британії		2	4					1				
Тема 9. Судова система Сполучених Штатів Америки		4	4					1				
Тема 10. Судова система Туреччини		1										
Тема 11. Судова система Китайської Народної Республіки		1						1				
Тема 12. Судова система Японії		2										
Разом за змістовим модулем 2		10	12									
Усього годин		20	24					8				

Матеріали для підготовки до практичних занять

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Формування та розвиток судових систем

1. Виникнення та розвиток судових систем.
2. Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права.
3. Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права.
4. Зміст “права на судовий захист” та його вплив на формування судових систем сучасності.
5. Світові стандарти побудови судових систем.
6. Типологія сучасних судових систем.

Література:

1. Головка Ю. Г. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі. *Державно управлінські студії*, №6 (18), 2019. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Stattia-DUS-6-2019>.
2. Молдован В. В. *Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован, А. В. Молдован. – Київ: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ: Центр учб. літ., 2013. – 364 с.*

Тема 2. Міжнародні судові інституції

1. Міжнародний суд ООН.
2. Міжнародний кримінальний суд. Регламент та справи міжнародного кримінального суду.
3. Нюрнберзький та Токійський трибунали.
4. Міжнародний трибунал ООН з морського права.
5. Європейський суд з прав людини. Загальна характеристика, порядок подання скарг. Порядок розгляду скарг.
6. Виконання рішень ЄСПЛ в Україні. Процедура та проблеми виконання.

7. Міжнародний комерційний арбітраж. Загальна характеристика.
8. Міжнародний комерційний арбітраж при ТПП України.
9. Міжнародний інвестиційний арбітраж.
10. Міжнародний кримінальний трибунал щодо колишньої Югославії. Міжнародний кримінальний трибунал щодо Руанди. Спеціальний суд Сьєрра Леоне.
11. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн.
12. Перспективи створення міжнародного спеціального трибуналу для Росії.

Література:

1. Молдован В. В. *Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб.* / В. В. Молдован, А. В. Молдован. – Київ: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ: Центр учб. літ., 2013. – 364 с.
2. *Європейський суд з прав людини.* [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c=>
3. *Україна та Європейський суд з прав людини.* [Електронний ресурс]. – URL: <https://coe.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-yevropejskij-sud-z-prav-lyudini>
4. *Практика Європейського суду з прав людини.* [Електронний ресурс]. – URL: <http://eurocourt.in.ua/>
5. *Міжнародний суд ООН.* URL: [Електронний ресурс]. – <https://www.icj-cij.org/ru>
6. *Міжнародний кримінальний суд.* URL: [Електронний ресурс]. – <https://www.icc-cpi.int/>

Завдання 1:

1. Підготувати доповідь по судовій справі Міжнародного суду ООН (на вибір студента обрати судове рішення).
2. Підготувати доповідь по судовій справі Європейського суду з прав людини (на вибір студента обрати судове рішення).

Тема 3. Судова система України

1. Загальна характеристика судової системи України.

2. Основні етапи історичного розвитку суду в Україні.
3. Судова реформа сучасної України.
4. Українська модель судової системи в порівняльно- правовому контексті.
5. Формування принципів побудови української судової системи (єдності, спеціалізації, територіальності, інстанційності, доступності тощо).
6. Вплив сучасних інтеграційних процесів на трансформацію судової системи України.

Література:

1. Судова влада України. URL: [Електронний ресурс]. – <https://court.gov.ua/>
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
3. Шемшученко Ю. С. Судова влада в Україні: сучасна доктрина, механізми та перспективи реалізації (стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 21 грудня 2016 р.) / Ю. С. Шемшученко // Вісник Національної академії наук України. - 2017. - № 2. - С. 37-47. [Електронний ресурс]. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnani_2017_2_8
3. Сайт Верховного суду України. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
4. Сайт Вищого антикорупційного суду України. [Електронний ресурс]. – URL: <https://hcac.court.gov.ua/hcac/>
5. Сайт Конституційного суду України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>

Завдання 2:

1. Проаналізувати судову практику Верховного суду України (https://supreme.court.gov.ua/supreme/inshe/zrazkovi_spravu/) та Конституційного суду України (<http://www.ccu.gov.ua/storinka/akty-ksu>).

Тема4. Судові системи держав Центральної та Південно-східної Європи

1. Загальна характеристика судової системи сучасних держав Центральної та Південно-Східної Європи.
2. Судова система Польщі.
3. Судова система Угорщини.
4. Судова система Румунії.
5. Судова система Болгарії.

6. Судова система Чехії.
7. Судова система Словаччини.

Література:

1. Судові системи держав – членів Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. –URL: https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-en.do
2. Судова система Польщі. [Електронний ресурс]. –URL: <https://www.arch.ms.gov.pl/en/the-judiciary-in-poland/>
3. Судова система Угорщини. [Електронний ресурс]. – URL: <https://birosag.hu/en>
4. Конституційний суд Чеської республіки. [Електронний ресурс]. –URL: <https://www.usoud.cz/en/>

МОДУЛЬ 2

Тема5. Судова система скандинавських держав

1. Загальна характеристика судової системи скандинавських держав.
2. Судова система Швеції.
3. Судова система Норвегії.
4. Судова система Данії.

Література:

1. Судова система Швеції. [Електронний ресурс]. –URL: <https://www.government.se/49ec0b/contentassets/9ebb0750780245aeb6d5c13c1ff5cf64/the-swedish-judicial-system.pdf>
2. Судова система Норвегії. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.domstol.no/en/the-courts-of-justice/The-ordinary-courts-of-Norway/>
3. Судова система Данії. [Електронний ресурс]. –URL: <https://domstol.dk/media/1634/a-closer-look-at-the-courts-of-denmark.pdf>

Тема 6. Судова система Сполучених Штатів Америки

1. Верховний Суд США.
2. Суд присяжних в США.
3. Прокуратура та адвокатура в США.
4. Судова система на прикладі одного з штатів США.

Література:

1. Судова система США. [Електронний ресурс]. –URL: <https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/court-role-and-structure>
2. Верховный суд США: «Равное правосудие по закону» // URL: http://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publicationsrussian/EJ_US_Supreme_Court_Russian.pdf
3. Желих М. Закордонний досвід взаємодії гілок державної влади (Великобританія, Франція, Німеччина, США) // [Електронний ресурс]. –URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej8/doc_pdf/zhelyh.pdf
4. Міжнародний досвід діяльності інститутів мирового судді, суду присяжних, народних засідателів та пропозиції щодо можливостей його застосування в Україні // URL до ресурсу: http://www.fond.lviv.ua/wp-content/biblioteka/Doslidzh.myrovsud_prusiaznih.pdf
5. Верховний суд США. [Електронний ресурс]. –URL: <https://www.supremecourt.gov/>
6. Судова практика США. [Електронний ресурс]. –URL: <https://law.justia.com/cases/>

Завдання 3:

1. Проаналізувати та дати загальну характеристику (у формі доповіді) судовій системі окремого штату США.

Тема 7. Судова система Великої Британії

1. Загальна характеристика судоустрою Великої Британії.
2. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди.
3. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії.
4. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди).
5. Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція. 6. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних

Література:

1. Урсуляк О. Суд присяжних у континентальному типі правових систем: деякі історико-правові аспекти // URL: [http:// www.pap.in.ua/3 – 2_2013/1/Ursuliak%20O. V..pdf](http://www.pap.in.ua/3_2_2013/1/Ursuliak%20O.%20V..pdf).
2. 5. Catherine Elliott. *English. Legal System. Pearson Education Limited* (18 July 2017). – 784p.
3. *Суди Великої Британії [Електронний ресурс]*. – URL: <https://www.supremecourt.uk/>
<https://www.judiciary.uk/court/high-court/>
Sarah Carter. *A Guide to the UK Legal System. [Електронний ресурс]*. – URL: http://www.nyulawglobal.org/globalex/United_Kingdom.html)

Матеріали для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	The Legal profession in the modern word (Опрацювання теми на англійській мові)	2
2	Organization of the Courts(Опрацювання теми на англійській мові)	2
3	Commencement of a law suit(Опрацювання теми на англійській мові)	2
4	Суд присяжних в сучасних зарубіжних державах	2
5	Судова система Австралії	2
6	Судові системи Катару та Саудівської Аравії	2
	Разом:	18

МОДУЛЬ 1

Subject 1. The Legal profession in the modern world

1. Lawyer's system of education of in different procedural systems.
2. Bar in modern legal worlds: varieties of profession, types of admission and career.
3. Judiciary in the modern legal systems. Role and status of judges in modern justice and politics.
4. Barristers vs. solicitors vs. attorneys.

Інтернет – ресурси:

www.uk.cambridge.org

www.ali.org

<http://unidroit.org/>

<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil>

<http://www.judiciary.gov.uk/about-the-judiciary/the-justice-system/court-structure/>

<http://www.uscourts.gov/uscourts/rules/civil-procedure.pdf>

<https://www.supremecourt.uk/>

<http://www.supremecourt.gov/>

<https://www.courdecassation.fr/>

http://www.bundesgerichtshof.de/DE/Home/home_node.html

<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

<http://www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/>

http://www.euverbraucher.de/fileadmin/user_upload/euverbraucher/PDF_Englisch/Broschures/Legal_system_Germany.pdf

<http://www.uscourts.gov/Home.aspx>

http://www.nyulawglobal.org/Globalex/Comparative_Civil_Procedure1.htm

Subject 2. Organization of the Courts

1. The role of judicial organization in the classification of procedural systems.
2. The importance of instances organization in the modern procedural typology (systems «appeal-appeal», «appeal-cassation», «appeal-revision»).
3. Civil law systems: France and Germany.
4. Common law systems: UK and USA.
5. Supra-national courts and their place in the modern procedural system.

Интернет – ресурсы:

www.uk.cambridge.org

www.ali.org

<http://unidroit.org/>

<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil>

<http://www.judiciary.gov.uk/about-the-judiciary/the-justice-system/court-structure/>

<http://www.uscourts.gov/uscourts/rules/civil-procedure.pdf>

<https://www.supremecourt.uk/>

<http://www.supremecourt.gov/>

<https://www.courdecassation.fr/>

http://www.bundesgerichtshof.de/DE/Home/home_node.html

<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

<http://www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/>

http://www.euverbraucher.de/fileadmin/user_upload/euverbraucher/PDF_Englisch/Broschures/Legal_system_Germany.pdf

<http://www.uscourts.gov/Home.aspx>

http://www.nyulawglobal.org/Globalex/Comparative_Civil_Procedure1.htm

Subject 3. Commencement of a law suit

1. Structure of proceedings: common law vs. civil law systems. Pre-trial and trial in common law systems and preparatory phase in civil law systems: different philosophy of procedure.
2. Introductory stage of proceedings: filing a claim, identifying the issues, learning the facts.
3. Fact pleading vs. Notice Pleading: the unique US model and the trends of its development.
4. Initiating a suit: England. Pre-action protocols and Statement of claims and defense
5. US and German commencement of a law suit.

Интернет – ресурсы:

www.uk.cambridge.org

www.ali.org

<http://unidroit.org/>

<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil>

<http://www.judiciary.gov.uk/about-the-judiciary/the-justice-system/court-structure/>

<http://www.uscourts.gov/uscourts/rules/civil-procedure.pdf>

<https://www.supremecourt.uk/>

<http://www.supremecourt.gov/>

<https://www.courdecassation.fr/>

http://www.bundesgerichtshof.de/DE/Home/home_node.html

<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

<http://www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/>

http://www.euverbraucher.de/fileadmin/user_upload/euverbraucher/PDF_Englisch/Broschures/Legal_system_Germany.pdf

<http://www.uscourts.gov/Home.aspx>

http://www.nyulawglobal.org/Globalex/Comparative_Civil_Procedure1.htm

МОДУЛЬ 2

Тема 4. Суд присяжних в сучасних зарубіжних державах.

5. Загальна характеристика основних моделей суду присяжних.
6. Судовий розгляд справи за участю присяжних в державах континентальної (романо-германської) системи права.
7. Судовий розгляд справи за участю присяжних в державах загальної (англо-американської) системи права..
8. Особливості застосування інституту присяжних в Україні.

Література:

1. *Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII.* [Електронний ресурс] – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page2>.
2. Берчук Д. В. Порівняльно-правовий аналіз у континентальній, англосаксонській правових системах/ Д. В. Берчук // Порівняльно-аналітичне право. – 2014 р. – № 1. – С. 295–299.
3. Нешик Т. Актуальні питання формування та затвердження списків присяжних в Україні / Т. Нешик // Теорія і практика. – 2014 р. – Травень. – С. 84–89.
4. Словська І. Є. Суд присяжних: становлення і функціонування (зарубіжний досвід) / І.Є. Словська // Право і суспільство. – № 5 (2). – 2015 р. – С. 72–77.
5. Солодков А. А. Сучасні світові моделі суду присяжних / А. А. Солодков // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014 р. – № 10-2. – Том 2. – С.133–135.

Тема 5. Судова система Австралії

1. Загальна характеристика судової системи Австралії.
2. Організаційна структура судоустрою Австралії.
3. Адміністративні суди Австралії.
4. Військові суди Австралії.

5. Конституційний суд Австралії.

Література:

1. Верховний суд Австралії. [Електронний ресурс] – URL: <https://www.hcourt.gov.au/>
2. Порівняльне судове право: навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Харків: Право, 2008. – 112 с.
3. Dean Mildren. *The Appellate Jurisdiction of the Courts in Australia 1st Edition.* Federation Press; 1st Edition (August 7, 2015). – 272p.

Тема 6. Судові системи Катару та Саудівської Аравії

1. Загальна характеристика судової системи Катару.
2. Організаційна структура судоустрою Катару.
3. Загальна характеристика судової системи Саудівської Аравії.
2. Організаційна структура судоустрою Саудівської Аравії.

Література:

1. Порівняльне судове право: навч. посіб. / І. Є. Марочкін [та ін.]; за ред.: І. Є. Марочкіна, Л. М. Москвич. – Харків: Право, 2008. – 112 с.
2. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2001.
3. Судова система Катару. URL: <https://www.marhaba.qa>
4. Судова система Саудівської Аравії. URL: <https://bsabh.com/the-judicial-system-of-the-kingdom-of-saudi-arabia/>

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Судова влада як вид державної влади в сучасних зарубіжних державах.
2. Світові стандарти побудови судових систем
3. Принципи побудови судових систем сучасності.
4. Типологія сучасних судових систем.
5. Судова система Словаччини.
6. Судова система Чехії.
7. Судова система Румунії.
8. Органи розслідування в країнах Центральної Європи.
9. Короткий історичний огляд судової системи Англії, Уельсу, Шотландії і Північної Ірландії.
10. Сучасний стан судової системи Великобританії.
11. Особливості судової системи Англії та Уельсу.
12. Судова система Шотландії.
13. Судова система Північної Ірландії.
14. Порядок комплектування суддівського корпусу в Великобританії.
15. Суд присяжних в США.
16. Прокуратура та адвокатура в США.
17. Основний закон Федеративної Республіки Німеччини про судову владу та судову систему.
18. Загальна характеристика судової системи Німеччини.
19. Судова система ФРН.
20. Статус судді в ФРН.
21. Загальна характеристика судової системи Франції.
22. Суди загальної та спеціальної юрисдикції у Франції.
23. Касаційний суд Франції.
24. Прокуратура і адвокатура Франції.
25. Загальна характеристика судової системи Італії.
26. Суди загальної юрисдикції та спеціальні суди в Італії.
27. Судова система Швеції.
28. Судова система Норвегії.

29. Судова система Данії.
30. Судова система України.
31. Судова система КНР.
32. Судова система Японії.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Виникнення та розвиток судових систем.
2. Характерні ознаки судових систем
3. Трансформація функцій судової влади та їх реалізація через систему судів.
4. Зміст «права на судовий захист» на формування судових систем сучасності
5. Світові стандарти побудови судових систем
6. Принципи побудови судових систем сучасності.
7. Типологія сучасних судових систем.
8. Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права.
9. Загальні риси континентальної моделі судової системи.
10. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права.
11. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.
12. Конституційні засади судової системи ФРН.
13. Особливості організації судової системи у ФРН.
14. Система судів звичайної та адміністративної юрисдикції у ФРН.
15. Система судів юрисдикції з трудових та соціальних питань у ФРН.
16. Система судів з питань фінансової юрисдикції у ФРН. 17. Єдиний сенат верховних судових установ ФРН.
17. Система судів загальної юрисдикції Франції.
18. Система установ адміністративної юрисдикції у Франції.
19. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права.
20. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права.
21. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англо-американської) системи права.
22. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.
23. Правові засади судоустрою Великої Британії.
24. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий,

Королівський та Апеляційний суди.

25.Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди.
Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів.

26.Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди).

27.Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція.

28.Статус суддів у Великій Британії: професійні та мирові. Суд присяжних.

29.Конституційні засади судової системи США.

Процедура судового розгляду справ в США.

30.Федеральна система судів США: звичайна та спеціальна компетенція.

31.Верховний суд США: організаційний статус, конституційна юрисдикція, остаточна апеляційна юрисдикція.

32.Судові системи штатів США: загальна характеристика, особливості взаємовідносин із федеральними судами.

33.Статус суддів у США. Суд присяжних. Персонал суду.

34.Витоки ісламської традиції правосуддя.

35.Вплив ісламської школи права на становлення моделі судової системи.

36.Основні тенденції сучасної трансформації судових систем в країнах ісламського права.

37.Українська модель судової системи. Судова реформа.

38.Система судів України.

39.Верховний Суд України як найвищий судовий орган.

40.Конституційний Суд України: порядок формування, структура, компетенція.

41.Порядок формування суддівського корпусу та статус суддів в Україні.

42.Особливості організації моделі правосуддя в сучасних міжнародних інтеграційних об'єднаннях.

43.Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів та їх значення для правової системи окремих країн.

44.Європейський суд з прав людини: структура, компетенція, порядок

звернення та прийняття рішень.

45. Загальна характеристика судової системи Італії, Ватикану.

46. Загальна характеристика судової системи Швейцарської Конфедерації.

47. Загальна характеристика судової системи Швеції.

48. Загальна характеристика судової системи Данії.

49. Загальна характеристика судової системи Норвегії.

50. Загальна характеристика судової системи Туреччини.

51. Загальна характеристика судової системи Японії.

52. Загальна характеристика судової системи КНР.

53. Міжнародні судові інституції. Загальна характеристика.

54. Міжнародний суд ООН. Організаційна структура та процедура розгляду справ.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ. ІНШІ НОРМАТИВНІ АКТИ:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII –[Електронний ресурс] – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page2>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
5. Статут ООН. URL: <https://www.un.org/ru/charter-united-nations/>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

8. Головка Ю. Г. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері функціонування судової системи на сучасному етапі. Державно управлінські студії, №6 (18), 2019. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Stattia-DUS-6-2019>.
9. Гук Н. Професіоналізація суддів як основа демократизація судової системи України: організаційно-правові заходи / Н. Гук // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. – 2020. – Т. 7, № 4. – С. 39-46.
10. Дундич Л.В. Судовий прецедент у правових нормах зарубіжних країн: порівняльно-правова характеристика / Л.В. Дундич // Південноукраїнський правничий часопис. 2019. № 4. Ч.2. С. 34 - 37.

11. Завидняк В.І. Впровадження судового прецеденту у кримінальний процес України. : монографія. Ірпінь. Університет ДФС України. 2019. 410 с.
12. Камінська І. В. Принципи функціонування судової системи України та Суду Європейського Союзу в період глобального поширення вірусу COVID-19: порівняльно-правовий аналіз / І. В. Камінська // Альманах права. – 2020. – Вип. 11. – С. 299-307.
13. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (у питаннях і відповідей) : навчально-довідковий посібник / ред. І.В. Яковюк ; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 124 с.
14. Коровайко, О. І. Реалізація міжнародних стандартів кримінального судочинства в судовому провадженні України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / О. І. Коровайко; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Харків, 2017. - 40 с.
15. Лісна І.С. Зарубіжний досвід функціонування судових систем та можливість його використання під час проведення судової реформи в Україні/ Актуальні проблеми права: теорія і практика. - № 1 (35), 2018. - С.124-131.
16. Марисюк К. Б. Сучасні судові системи світу (на прикладі Квебеку) / К. Б. Марисюк // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2020. – № 1. – С. 108-111.
17. Міжнародне публічне право : підручник у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, Т. 1: Основи теорії. – 2019. – 416 с.
18. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, М. М. Гнатовський та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – 2-ге вид., змін. – Харків : Право, 2020. Т. 2 : Основні галузі. – 2020. – 624 с.
19. Пасловська Н. Конституційна юстиція Федеральної Республіки Німеччини від витоків до сьогодення : монографія. Львів : ПАІС, 2017. - 288 с.
20. Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації / Харківська правозахисна група ; упоряд. О. М. Павліченко. 2-ге вид., випр. та допов. Харків : Права людини, 2017. 472 с.
21. Рішення Європейського суду з прав людини 2016-2018 / Д.В. Журавльов, С.М. Прилипко, [та інш.]. Київ : ЦУЛ, 2019. 704 с.

22. Ремезок А. Ю. Інституційна спроможність судової системи України: поняття та зміст / А. Ю. Ремезок // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2021. – Вип. 1. – С. 92-98.
23. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.
24. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.]. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. 356 с.
25. Марисюк К. Б. Сучасні судові системи світу (на прикладі Квебеку) / К. Б. Марисюк // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2020. - № 1. - С. 108-111.
26. Фідря Ю.О. Суддівська етика у світлі положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки/Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 29 жовтня 2021 р.)
27. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: у 3 кн. / В. І. Шишкін. – Київ: Юрінком Інтер, 2001.

Література, видана іноземними мовами:

31. Shai Dothan. International Judicial Review: When Should International Courts Intervene? (Studies on International Courts and Tribunals). Cambridge University Press (April 9, 2020). – 170p.
32. Güneş Ünüvar , Joanna Lam, Shai Dothan (Editor) Permanent Investment Courts: The European Experiment (European Yearbook of International Economic Law). Springer; 1st ed. 2020 Edition (September 17, 2020). -226p.
33. Judicial Process in America 11th Edition by Robert A. Carp (Author), Kenneth L. Manning (Author), Lisa M. Holmes (Author), Ronald C. Stidham (Author)/CQ Press; 11th edition (March 8, 2019).- 592p.
34. European judicial systems. Efficiency and quality of justice. Council of Europe. Edition 2014 (2012 data). – 140p.

35. Migrants' access to justice: international standards and how the global compact for safe, orderly and regular migration helps paving the way. IOM. 23.03.2022/ URL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/access-to-justice-and-the-gcm-eng-final-march-2022.pdf>
36. Report of the United Nations Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers, The coronavirus disease (COVID-19) pandemic: impact and challenges for independent justice, 2021, UN Doc. A/HRC/47/35.
37. The 2022 EU Justice Scoreboard. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/eu_justice_scoreboard_2022.pdf
38. Catherine Elliott. English. Legal System. Pearson Education Limited (18 July 2017). – 784p.
39. Arabella Ryser. Swiss Justice in Comparison: An Outline of the Swiss Judicial System According to the Approach by Devlin and Dodek. Nomos Verlagsgesellschaft (January 1, 2019). – 130p.
40. Chase, O. G., Hershkoff, H., Silberman, L., Taniguchi, Y., Varano, V., Zuckerman, A. Civil litigation in comparative context. 2nd ed. West Academic Publishing. 2017. - 808p.

Інформаційні ресурси

- Законодавство України. [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=index>
- Верховний Суд України. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.scourt.gov.ua> -
- Сайт Міжнародного суду ООН. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.icj-cij.org>
- Сайт Організації Об'єднаних Націй. [Електронний ресурс]. – URL: www.un.org
- Сайт Комісії з міжнародного права ООН. [Електронний ресурс]. – URL: <http://legal.un.org/ilc/> -
- Сайт бібліотеки ООН. [Електронний ресурс]. – URL: <https://library.un.org>
- Сайт Верховного Суду Великобританії. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.supremecourt.gov.uk>

Сайт Верховного Суду КНР. [Електронний ресурс]. – URL:
<http://www.court.gov.cn/>

Сайт Верховного Суду Японії. [Електронний ресурс]. – URL:
<http://www.courts.go.jp/english/>

Сайт Верховного Суду США. [Електронний ресурс]. – URL:
<http://www.supremecourt.gov/>

сайт Верховного Суду ФРН. Електронний ресурс]. – URL:
<http://www.bundesgerichtshof.de>

Офіційний веб-портал “Судова влада України” [Електронний ресурс]. – URL:
<http://court.gov.ua/>

Офіційний портал Міжнародного кримінального Суду [Електронний ресурс]. –
URL: <http://www.iccpi.int/Pages/default.aspx>

Суди Великої Британії [Електронний ресурс]. – URL:
<https://www.supremecourt.uk/>

<https://www.judiciary.uk/court/high-court/>

Суди Німеччини [Електронний ресурс]. – URL:
<https://www.berlin.de/gerichte/kammergericht/>

<https://www.bverwg.de/>

https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Homepage/homepage_node.html

Суди Франції [Електронний ресурс]. – URL:

https://www.courdecassation.fr/about_the_court_9256.htm

Судова система Катару. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.marhaba.qa>

Судова система Саудівської Аравії. [Електронний ресурс]. – URL:
<https://bsabh.com/the-judicial-system-of-the-kingdom-of-saudi-arabia/>

Огляд судової системи Туреччини. [Електронний ресурс]. – URL:
https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2492019170148THE_judicial_system_of_turkey_and_organisation_of_the_ministry_of_justice.pdf

Україна та Європейський суд з прав людини. [Електронний ресурс]. – URL:
<https://coe.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-yevropejskij-sud-z-prav-lyudini>

Практика Європейського суду з прав людини. [Електронний ресурс]. – URL:
<http://eurocourt.in.ua/>

Міжнародний суд ООН. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.icj-cij.org/ru>

Міжнародний кримінальний суд. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.icc-spi.int/>

Судова практика США. [Електронний ресурс]. – URL: <https://law.justia.com/cases/>

Судова система Швеції. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.government.se/49ec0b/contentassets/9ebb0750780245aeb6d5c13c1ff5cf64/the-swedish-judicial-system.pdf>

Судова система Норвегії. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.domstol.no/en/the-courts-of-justice/The-ordinary-courts-of-Norway/>

Судова система Данії. [Електронний ресурс]. – URL: <https://domstol.dk/media/1634/a-closer-look-at-the-courts-of-denmark.pdf>

Верховний суд КНР. [Електронний ресурс]. – URL: <http://english.court.gov.cn/>

Судова система Японії. [Електронний ресурс]. – URL: https://www.courts.go.jp/english/judicial_sys/index.htm

Методи навчання

Для зв'язку викладача та студента під час вивчення даної дисципліни застосовуються наступні способи надання інформації студентові у процесі його пізнавальної діяльності.

Інформаційно-рецептивний метод, за допомогою якого студенти одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури. Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються у рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Даний метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Метод проблемного викладу, коли викладач до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів, показує спосіб рішення поставленого завдання. Позитивом даного методу є те, що студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки викладача.

Евристичний метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквіумах; він включає студентів у пошук шляхів, прийомів та засобів розв'язання пізнавального завдання.

Дослідницький метод спрямований на включення студентів у самостійне розв'язання завдання з використанням необхідної бази: самостійно вивчають літературу, джерела, виконують дії пошукового характеру.

Методи навчання за характером логіки пізнання:

Аналітичний метод, який передбачає розкладання цілого на частини з метою виокремлення суттєвих ознак цих частин. Однак це лише початковий компонент пізнання.

Метод синтезу, який передбачає теоретичне або практичне поєднання виділених аналізом елементів чи властивостей предмета, явища в єдине ціле. Метод синтезу є органічним продовженням аналізу і може ґрунтуватися лише на аналізі.

Індуктивний метод, що передбачає вивчення предметів, явищ від одиничного до загального. У результаті є можливість усвідомити суттєві, типові закономірності чи властивості предметів або явищ. Однак, використовуючи

індуктивний метод, не варто змушувати студентів завчати велику кількість одиничних понять, а лише ту інформацію, що дасть змогу виокремити у споріднених поняттях суттєве, загальне, типове.

Дедуктивний метод передбачає вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного. Студенти знайомляться із загальною закономірністю, а потім на основі цієї закономірності, закону чи правила, характеризують інші явища, предмети.

Основні критерії оцінювання знань студентів

Максимальна кількість балів – 100.

Студент за умови успішного виконання навчальної програми з курсу «Право Світової організації торгівлі» повинен набрати не менше 60 балів, щоб іспит вважався складеним. Студент, який не отримав мінімальної кількості балів, складає іспит.

Для того, щоб набрати необхідну кількість балів, студент повинен виконати певну роботу, яка має наступні необхідні складові:

- а) складання двох модульних контролів – до 50 балів кожний;
- б) написання і захист рефератів – до 20 балів кожний;
- в) висока поточна успішність і активність під час семінарських занять – до 10 балів;
- г) самостійна робота – до 20 балів.

№	Види робіт	бали
1	Модульний контроль: 1) відсутність помилок, здатність самостійно, творчо і критично мислити, глибока аналітика 2) незначні неточності, здатність самостійно і критично мислити, значні аналітичні здібності 3) окремі помилки, здатність розкривати особливості окремих правових інститутів, визначати їх основні риси, продемонстрована схильність до аналітики 4) кілька помилок/одна груба помилка, визначає особливості правових інститутів, у цілому виділяє їх основні риси 5) неповна відповідь із значною кількістю помилок та/або кількома грубими помилками, слабка здатність до аналітики 6) відповідь носить поверховий характер із кількома грубими помилками 7) у загальному має уявлення про поставлену проблему, однак відповідь свідчить про поверхове оволодіння матеріалу 8) проявляє фрагментарні знання з поставленої проблеми	макс. 50 до 50 45-49 40-44 35-39 30-34 25-29 20-24 до 19
2	Реферат: 1) робота має самостійний, творчий характер, автор проявляє глибокі аналітичні здібності, здатний критично мислити, проявляє здатність до наукових	макс. 20

	досліджень	18-20
	2) робота має самостійний, творчий характер, однак автор допускає деякі неточності стилістичного характеру та у висвітленні окремих аспектів правових процесів і явищ	15-17
	3) робота носить самостійний характер, однак автор поверхово досліджує правові явища і процеси, містить стилістичні та сутнісні помилки	13-15
	4) робота носить характер огляду правової літератури з поставленої проблеми, автор демонструє спрощений підхід до висвітлення проблематики, містить стилістичні та сутнісні помилки	10-12
	5) автор має загальне уявлення про поставлену проблематику, однак робота носить фрагментарний, неповний характер	7-9
	6) автор має загальне уявлення про поставлену проблематику, однак робота містить істотні помилки	до 6
3	Поточна успішність:	макс. 10
4	Самостійна робота:	макс. 20
	1) виконання у повному обсязі	10
	2) виконання 80% роботи	8
	3) градація здійснюється пропорційно до відсотків виконання, але не менше 50%	мін. 5

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**ББК
УДК
С**

Навчально-методичне видання

Ковальова Марина Вікторівна

**Судові системи і порівняльне судове право: навчально-методичний посібник.
Ужгород: Вид-во УжНУ, 2022. 56с.**

Редакція та коректура авторські.

Здано до складання . Підписано до друку . Формат . Папір
офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк офсетний.

Тираж прим. Замовлення № .

Видавництво ДВНЗ «УжНУ»

